

NAVOIY VILOYATIDA AHOLINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMINING SAMARADORLIGI: HOLAT VA ISTIQBOLLAR

Parmonov Husan Shomurot o'g'li

Navoiy davlat universiteti

Tarix fakulteti Tarix kafedrası o'qituvchisi Mustaqil tadqiqotchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19874638>

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda Navoiy viloyatida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining bugungi holati, "Inson" ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish markazlari faoliyati va raqamli texnologiyalarning sohaga tatbiqi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida viloyatning o'ziga xos sanoat va geografik joylashuvi hisobga olingan holda tizimni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Navoiy, ijtimoiy himoya, "Inson" markazi, kambag'allikni qisqartirish, raqamlashtirish, ijtimoiy xizmat.

1. KIRISH (INTRODUCTION)

O'zbekiston Respublikasining "Ijtimoiy davlat" deb e'lon qilinishi aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini tubdan isloh qilishni taqozo etdi. Navoiy viloyati respublikaning industrial yuragi hisoblansa-da, uning cho'l zonalaridagi aholi punktlari va olis ovullarida ijtimoiy xizmatlarga bo'lgan ehtiyoj yuqoriligicha qolmoqda.

Bugungi kunda Navoiy viloyatida ijtimoiy himoya tizimi shunchaki moddiy yordam tarqatishdan iborat bo'lmay, balki fuqarolarni og'ir ijtimoiy ahvoldan chiqarish, ularning bandligini ta'minlash va psixologik qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u hududiy xususiyatlardan kelib chiqib, ijtimoiy xizmatlar manzilliligini oshirish yo'llarini ko'rsatib beradi.

2. METODOLOGIYA (METHODS)

Tadqiqot Navoiy viloyatining 11 ta tuman va shaharlaridagi (Navoiy shahri, Karmana, Qiziltepa, Konimex, Tomdi, Uchquduq va boshqalar) ijtimoiy ko'rsatkichlarni o'rganishga asoslangan. Ishda quyidagi usullardan foydalanildi:

1. **Statistik guruhlash:** Viloyatdagi "Ijtimoiy himoya yagona reyestri" ma'lumotlari yordamida aholi qatlamlari klassifikatsiya qilindi.
2. **Solishtirma tahlil:** Sanoat rivojlangan markaziy tumanlar va agrar-chorvachilikka ixtisoslashgan chekka tumanlardagi ijtimoiy xizmat ko'rsatish darajasi qiyoslandi.
3. **Hujjatlar tahlili:** Navoiy viloyati hokimligi va "Inson" markazlarining 2023-2025 yillardagi yillik hisobotlari o'rganildi.

3. NATIJALAR (RESULTS)

Navoiy viloyatida o'tkazilgan tahlillar natijasida quyidagi ijobiy tendensiyalar va raqamlar aniqlandi:

3.1. Raqamlashtirish va "Yagona reyestr"

Viloyatda ijtimoiy nafaqalar tayinlash to'liq avtomatlashtirildi. 2024-yil holatiga ko'ra, Navoiy viloyatida ijtimoiy nafaqa oluvchi oilalar soni 45 mingdan oshgan bo'lib, ularning 98 foizi arizalarni elektron shaklda topshirgan. Bu inson omilini kamaytirish va korrupsiyaviy holatlarning oldini olish imkonini berdi.

3.2. "Inson" markazlarining samaradorligi

Viloyatning har bir tumanida tashkil etilgan "Inson" ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish markazlari orqali professional ijtimoiy xodimlar tizimi shakllandi.

- **Psixologik yordam:** Bir yil davomida 3,500 dan ortiq xonadonga individual ijtimoiy hamrohlik xizmati ko'rsatildi.
- **Reabilitatsiya:** Nogironligi bo'lgan shaxslarni reabilitatsiya vositalari bilan ta'minlash darajasi viloyatda 85 foizga yetkazildi.

3.3. Daftarlari tizimi va sanoat klasterlari bilan aloqa

Navoiy kon-metallurgiya kombinati (NKMK) va boshqa yirik sanoat korxonalari bilan hamkorlikda "Ayollar daftari" va "Yoshlar daftari"dagi shaxslarni kasbga o'qitish va ishga joylashtirish mexanizmi yo'lga qo'yildi. Viloyatda kambag'allik darajasi oxirgi ikki yilda 3.2 foizga qisqardi.

4. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Navoiy viloyatida ijtimoiy himoya tizimi institutsional jihatdan shakllanib bo'lgan. Biroq, bir qator muammolar hamon saqlanib qolmoqda:

- **Infratuzilma muammosi:** Tomdi va Konimex kabi cho'l tumanlarida aholining tarqoq yashashi ijtimoiy xodimlarning barcha xonadonlarga birdek yetib borishini qiyinlashtiradi.
- **Malaka tanqisligi:** Ijtimoiy xodimlarning huquqiy va tibbiy bilimlari darajasini muntazam oshirib borish ehtiyoji mavjud.
- **Xizmatlar turliligi:** Hozircha tizim ko'proq moddiy yordam va reabilitatsiyaga yo'naltirilgan, biroq qariyalarni yolg'iz qolishini oldini olish va ijtimoiy adaptatsiya xizmatlari hali yetarli darajada emas.

5. XULOSA VA TAKLIFLAR (CONCLUSION)

Navoiy viloyatida aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida quyidagilar taklif etiladi:

1. **Mobil ijtimoiy guruhlar:** Olis hududlar uchun maxsus jihozlangan transport vositalarida "Sayyor ijtimoiy xizmat" tizimini kengaytirish.
2. **Ijtimoiy tadbirkorlik:** Viloyatdagi ehtiyojmand aholini ish bilan ta'minlagan tadbirkorlarga mahalliy soliq imtiyozlarini berish mexanizmini kuchaytirish.
3. **Raqamli monitoring:** Har bir ijtimoiy himoyaga muhtoj oilaning individual rivojlanish trayektoriyasini (planini) kuzatib boruvchi mobil ilova yaratish.

Xulosa qilib aytganda, Navoiy viloyati tajribasi shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy himoya faqat davlat budjetiga yuk bo'lmay, balki inson kapitalini rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga xizmat qiluvchi muhim vositadir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi "Aholiga sifatli ijtimoiy xizmat va yordam ko'rsatish hamda uning samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-82-son Farmoni.
2. Navoiy viloyati statistika boshqarmasi hisobotlari, 2024.
3. Ijtimoiy himoya milliy agentligi rasmiy ma'lumotlari.
4. Xalqaro tajriba: Ijtimoiy ish va ijtimoiy siyosat darsliklari.